MAKALE

Hurda Mal Toplayıcılığının Vergisel Çerçevesi ve Bir Değerlendirme

Haliç Global YMM A.Ş. • 11.10.2026 • Okuma süresi: 6 dk

Vergi mükellefi olmayan seyyar hurda toplayıcılarından yapılan alımlar, usulüne uygun belgelendiği takdirde yasal bir zemine dayanır ve herhangi bir tutar sınırına tabi olmaz; usulüne aykırı belgelendiğinde ise geri dönüşüm işletmeleri açısından önemli bir vergisel risk kaynağı oluşturur.

Giriş

Geri dönüşüm sektörü, hammaddesinin önemli bir kısmını işyeri bulunmayan ve vergi mükellefiyeti taşımayan kişilerden temin etmektedir. Bazı metallerin birim fiyatları yükseldikçe tek bir gider pusulasında yer alan tutar da artmakta ve bu durum vergi inceleme elemanlarının dikkatini çekmektedir.

Bu durumda şu sorular önem kazanmaktadır:

- Toplayıcıdan yapılan alım hangi koşullarda yasal kabul edilir?
- Hangi belge ve tevkifat yükümlülükleri doğar?
- Vergisel risk hangi noktada başlar?
- İşletme kendisini hangi önlemlerle koruyabilir?

Hurda Toplayıcılığının Mevzuattaki Yeri

Hurda toplayıcısı, Gelir Vergisi Kanunu'nun (GVK) 9/7 maddesi uyarınca esnaf muaflığından yararlanan kişidir; ticari kazanç mükellefiyeti bulunmaz ve fatura düzenleme yükümlülüğü taşımaz. Muafiyetin özünü, kişinin kendi nam ve hesabına, münhasıran kapı kapı dolaşmak suretiyle hurda toplaması oluşturur.

Konuya ilişkin başlıca düzenlemeler aşağıdaki tabloda yer alır:

Düzenleme	Konusu	Alıcı işletme açısından önemi
GVK 9/7	Hurda toplayıcıların esnaf muaflığı	Fatura aranacak ve aranmayacak satıcıları belirler
GVK 94/13-b	Esnaf muaflarından alımlarda tevkifat	Toplayıcıya yapılan ödemeden %2 oranında gelir vergisi kesilir
267 Seri No.lu GV Genel Tebliği	GVK 9/7 hükmünün uygulama esasları	Mutatlık ve bağlılık kısıtlarını açıklar
VUK 234	Gider pusulası	Toplayıcıdan yapılan alımın yasal belgesini oluşturur
VUK 413	Özelge (mukteza)	Özelgenin bağlayıcılık sınırını belirler
KDV Kanunu 17/4-g	Hurda ve atık teslimlerinde istisna	Toplayıcı dışındaki satıcılardan yapılan alımlarda KDV rejimini belirler

Konuya İlişkin Verilen Özelge Ne Söylüyor?

Başvuru, bir üye firmanın talebiyle Gelir İdaresi Başkanlığı'na yapılmış; İstanbul Defterdarlığı ise 23.09.2026'da şöyle cevaplamıştır.

Soru	İdarenin cevabı
9/7 kapsamındaki alımlarda işlem bazında veya yıllık bir tutar sınırı var mı?	**Hayır** Vergi mükellefi olmayanlardan yapılan alımlarda tutar sınırı yoktur.
9/6 ve 9/10'daki sınırlar kıyasla 9/7'ye uygulanır mı?	**Hayır** Bu yönde bir sınır öngörülmemiştir.
Sokaktan sürekli toplayıp tesise satmak "mutatlık" sayılır mı?	**Yorumlanmadı** Ayrıca yorumlanmamış; 267 Seri No.lu Tebliğ'e atıf yapılmıştır.
Gider pusulası ve %2 tevkifat yeterli mi?	**Evet** Kapı kapı dolaşan esnaf muafları için.

Özelge ayrıca iki önemli ayrım yapar:

Nihai tüketiciden alım

Kendi hurdasını işyerine getiren nihai tüketiciden yapılan alımda tevkifat yapılmaz.

Mükelleften alım

Gelir veya kurumlar vergisi mükellefinden yapılan alımda tevkifat yoktur, fatura zorunludur.

> **Özelgenin bağlayıcılığı:** VUK 413 uyarınca özelge, yalnızca başvuran mükellefi ve somut olayı bağlar. Diğer üyeler için idarenin görüşünü gösteren güçlü bir dayanaktır; ancak kendi olaylarını aynı şekilde belgelemek zorundadırlar.

Satıcının Niteliğine Göre Belge ve Tevkifat Yükümlülükleri

Uygulanacak belge düzeni ve tevkifat yükümlülüğü, satıcının hukuki niteliğine bağlıdır. Bu nedenle her alım işleminde öncelikle satıcının niteliğinin tespit edilmesi gerekir.

Satıcı	Belge	Gelir vergisi tevkifatı	Dikkat edilecek husus
Kapı kapı dolaşan muaf esnaf olan toplayıcı	Gider pusulası	**%2** (GVK 94/13-b)	Tevkifat muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile beyan edilir
Kendi hurdasını getiren nihai tüketici	Gider pusulası	**Yok**	Satıcının nihai tüketici olduğu belgelendirilir
Gelir veya kurumlar vergisi mükellefi	Fatura	**Yok**	Gider pusulası geçerli belge olarak kabul edilmez

Gider pusulası; satıcının adı-soyadı, T.C. kimlik numarası, adresi, malın cinsi, miktarı, birim fiyatı ve kesilen vergi tutarı bilgilerini içerir ve satıcı tarafından imzalanır.

> **En sık yapılan hata:** Uygulamada en sık karşılaşılan hata, nihai tüketici ile toplayıcı arasındaki ayrımın yapılmamasıdır. Her iki durumda da gider pusulası düzenlenir; aradaki fark tevkifat yükümlülüğünde ortaya çıkar. Bu nedenle tevkifat uygulanmayan alımlarda bunun gerekçesi işlem dosyasında açıkça yer alır.

KDV Boyutu

Vergiden muaf esnaf toplayıcı KDV mükellefi değildir; dolayısıyla bu kişilerden gider pusulası ile yapılan alımlarda KDV hesaplanmaz ve indirim konusu yapılabilecek bir KDV doğmaz. Mükelleflerden yapılan hurda alımlarında ise KDV Kanunu'nun 17/4-g maddesinde düzenlenen istisna gündeme gelir. Satıcının istisnadan vazgeçerek KDV hesaplaması hâlinde KDV Genel Uygulama Tebliği'nde yer alan kısmi tevkifat hükümleri uygulanır.

Toplayıcılardan yapılan yüksek hacimli alımlar, çıktı tarafındaki KDV'li satışlarla birleştiğinde işletmenin KDV yükünü artırır. Bu durum, bazı işletmeleri belgesiz alımları faturaya bağlamak amacıyla sahte belge kullanımına yöneltir.

> **Dikkat:** Belgesiz alımın sahte fatura ile kayıt altına alınması, VUK'un 359 uncu maddesi kapsamında hapis ve para cezasını gerektiren bir suç oluşturur.

Vergisel Risk Alanları

Tutar sınırının bulunmaması, her alımın sorgulanmaksızın kabul edileceği anlamına gelmez. Vergi incelemelerinde esas olarak toplayıcının gerçekten GVK 9/7 kapsamında bir esnaf muafı olup olmadığı sorgulanabilir.

Bağlılık Kriteri

267 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'ne göre işin sürekli olarak yapılması veya motorlu araç kullanılması muafiyete engel oluşturmaz. Buna karşılık aşağıdaki kişiler muafiyetten yararlanamaz:

- Ticari işletmelere ait atıkları mutat olarak veya belli aralıklarla satın alanlar,
- Anlaşma yaparak toplayıp satanlar,
- İşi gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine bağlılık arz edecek şekilde yapanlar.

İspat Yükü

VUK'un 3/B maddesi uyarınca vergilendirmede vergiyi doğuran olayın gerçek mahiyeti esas alınır. İnceleme elemanı, gider pusulasında adı geçen kişinin söz konusu hurdayı gerçekten

toplayıp teslim edip etmediğini sorgular. Aynı kişi adına düzenlenmiş çok sayıda yüksek tutarlı gider pusulası, kimlik bilgileri eksik belgeler ve tartı kayıtlarıyla örtüşmeyen miktarlar, incelemelerde en sık karşılaşılan tespitler arasında yer alır.

Öneriler ve Uyum Kontrol Listesi

Vergisel risklere karşı temel koruma yöntemi, her alımın gerçek, münferit ve belgelendirilmiş bir satış işlemi olarak dosyalanmasıdır. Aşağıdaki kontrol listesi, işletme içi kontrol aracı olarak kullanılmak üzere önerilir.

Her alım işleminde

- [x] Satıcının niteliği (toplayıcı / nihai tüketici / mükellef) belirlenir.
- [x] Kimlik belgesi görülür; fotokopisi veya taranmış sureti işlem dosyasına eklenir.
- [x] Gider pusulası eksiksiz düzenlenir ve satıcıya imzalatılır.
- [x] Tartı fişi düzenlenir; tartı fişindeki miktar ile gider pusulasındaki miktarın örtüşmesi sağlanır.
- [x] Toplayıcıdan yapılan alımlarda %2 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılır.
- [x] Ödeme, mümkün olduğu ölçüde banka veya elektronik ödeme kanalı aracılığıyla yapılır.

Aylık dönemlerde

- [x] Yapılan tevkifatlar muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile beyan edilir.
- [x] Tevkifat uygulanmayan alımların gerekçesi işlem dosyasında yer alır.
- [x] Aynı kişiden yapılan alımların sıklığı ve tutarı gözden geçirilir.

Taraflar arası ilişkide

- [x] Toplayıcılarla münhasırlık içeren anlaşmalar yapılmaz.
- [x] Toplayıcılara araç, ekipman, avans veya sermaye sağlanmaz.
- [x] Rota, faaliyet bölgesi veya ücret niteliğinde düzenli ödeme belirlenmez.
- [x] Ticari işletme atıklarını düzenli olarak toplayan kişilerden fatura talep edilir.

Sonuç

Sonuç

Kapı kapı dolaşan toplayıcılardan yapılan alımlarda **tutar sınırı bulunmaz**; gider pusulası düzenlenmesi ve %2 oranında tevkifat yapılması yeterli kabul edilir. Ancak bu güvence, toplayıcının **gerçekten bağımsız bir esnaf muafı olması** koşuluna bağlıdır.

Vergi Başmüfettişliği döneminde edinmiş olduğumuz gözlemler, vergi incelemelerinde sorunun nadiren alım tutarından, çoğunlukla belge ile gerçek olay arasındaki uyumsuzluktan kaynaklandığını göstermektedir. Kimlik bilgileri, tartı kayıtları, ödeme belgeleri ve gider pusulası birbiriyle tutarlı bir alım dosyası, işletmenin en güçlü savunma aracını oluşturur.

Bu çalışma genel bilgilendirme amacı taşımakta olup; somut işlemler bakımından çalıştığınız YMM görüşüne başvurulması önerilir.